

Viltskador på skog

Älgen och övriga vilda hjorddjur (kronhjort, dovhjort, rådjur) har ett värde för bland annat friluftsliv, jakt och turism. Samtidigt orsakar de stora skador i jord- och skogsbruk och i trafiken.

Hjordjurens bete, barknag och fejning (när djuren skrubbar hornen mot träd och buskar för att avlägsna basthud eller markera revir) leder till försämrad volymtillväxt och virkeskvalitet i den framtida skogen. Trädets vitalitet kan påverkas och det kan till och med dö. En viltskada kan även vara en inkörsport till sekundära skadegörare. Ett högt betestryck kan försvåra etableringen av vissa trädslag. Skogsstyrelsen har uppskattat att de vilda hjordjurens bete kostar skogsbruket miljardbelopp varje år. Genom sitt bete påverkar de vilda hjordjuren också skogens möjligheter till kolinlagring negativt.

→ [Rapport 2023-10: Effektanalys av några skogliga åtgärders påverkan på kolsänkan \(pdf\)](#)

Flera orsaker bakom viltskador på skog

Flera faktorer bidrar såväl direkt som indirekt till att vilda hjorddjur orsakar skador på skog. De viktigaste faktorerna är förekomst av hjorddjur, tillgång till foder som exempelvis tallungskog och bärris samt förekomst av snö. Sambanden mellan faktorerna är komplexa och skiljer sig mellan årstider men också på regional och lokal nivå.

Vad äter de vilda hjordjuren?

Generellt brukar älg och rådjur klassificeras som selektiva kvalitetsbetare av framför allt vedartade växter och örter medan dov- och kronhjort klassificeras som blandbetare då de i större utsträckning även kan utnyttja gräs.

Vissa trädslag är mera eftertraktade än andra. Rönn, asp, sälg och ek (RASE) rankas högt av hjordjuren och betas i hög utsträckning då de finns tillgängliga.

Andra foderresurser som vanligtvis förekommer i större mängder i skogslandskapet är oftast det som utgör huvuddelen av födan för de vilda hjordjuren. Generellt kan man se att ljung och bärris är en relativt viktig föda under en stor del av året, förutsatt att snötäcket inte täcker betet. Tall är en viktig

resurs för älg, framförallt under vintern. Vilka fodertyper som nyttjas varierar under året och mellan år vilket medför att födokonkurrensen mellan arterna också varierar över året.

Vilka skador orsakar hjortdjurens bete?

En vanligt förekommande skada som har i särklass störst ekonomisk betydelse är viltets bete av tallens toppskott i ungskogar. Den huvudsakliga skadegöraren är älg, men rådjurens bete i plantskogar har också visat sig vara betydande. När toppskottet på en ung tall betas kan någon av sidogrenarna bilda en ny topp som ofta resulterar i en krök eller kvalitetsnedsättande kvist. Detta leder ofta till bestående kvalitetsskador i virket.

Bete på sidoskotten påverkar som regel inte virkets kvalitet. Däremot påverkas tillväxten negativt om betet är kraftigt.

Om barken gnags eller skalas av på stammen försöker trädet att valla över skadan med ny bark. Detta kan ta många år och leder ofta till missfärgningar och inväxt bark i virket. Det innebär oftast att virket får sämre kvalitet som exempelvis byggmaterial. Den blottlagda veden kan också innebära att till exempel rötsvampar kan infektera trädet. Denna följd effekt av betesskadan kan leda till att rötan försvagar trädet och att det riskerar att blåsa sönder vid kraftig vind. Betesbegärliga trädslag som RASE (rönn, asp, sälg och ek) betas ofta i första hand och får då svårt att växa upp till träd som kan ingå i den nya skogen. Det kan på sikt påverka den biologiska mångfalden.

→ [Viltanpassad skogsskötsel](#)

Film som visar typiska betesskador

07:30

Inventering av viltbetesskador

Äbin (älgbetesinventering) mäter bland annat kvalitetsnedsättande skador orsakade av hjortdjur på trädets stamaxel högre än 3 decimeter ovan mark. Inventeringen sker i skogar som är mellan 1 och 4 meter i medelhöjd. Ett annat exempel på vad som inventeras genom Äbin är status för RASE och andelen tall.

Skadorna fördelar sig oftast ojämnt över landskapet så att vissa bestånd, vissa trädgrupper och vissa träd drabbas hårdare. Det kan därför vara svårt för en enskild skogsägare att känna igen sig i den skadenivå som presenteras som ett genomsnitt för länet eller älgförvaltningsområdet.

→ **Skoglig betesinventering**

Mål för balans mellan hjortdjur och skog

Följande mål har definierats för att begränsa skadesituationen till en nivå som är förenlig med riksdagens målsättning om en älgstam i balans med betesresurserna. Påverkan av övriga hjortdjurs bete har efterhand visat sig allt viktigare och därför inkluderar balansen nu även kronhjort, dovhjort och rådjur.

- Det ska vara möjligt att föryngra skogsmarken med lämpligt trädslag.
- Minst 7 av 10 tallstammar ska vid 5 meters höjd vara oskadade av hjortdjur. För att klara detta ska minst 85 procent av tallarna i ungskog (som är 1-4 meter höga) vara oskadade av hjortdjur. Det innebär att maximalt 2–5 procent av tallarna har årsfärska skador.
- Rönnskog, asp, sälg och ek ska kunna växa upp till vuxna träd där de förekommer naturligt.

Målen föreslogs av Naturvårdsverket i samarbete med Skogsstyrelsen i regeringsuppdrag "Uppföljning av mål inom älgförvaltningen" år 2018 och antogs därmed även av viltförvaltningen. Målen är definierade som lägstannivåer där det är fritt för de lokala aktörerna att välja en annan, högre ambitionsnivå. Målen återfinns i regeringens proposition. 2021/22:58 (Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och ökade incitament för naturvården i skogen med frivillighet som grund) som riksdagen beslutat.

→ **Skog och klövvilt (naturvardsverket.se)**

Senast uppdaterad: 2024-05-10